

STRESZCZENIE

Temat: Motyw samotności oraz osamotnienia w twórczości literackiej senegalskiej pisarki Ken Bugul

Zjawisko samotności jest tematem przewodnim niniejszej pracy doktorskiej, a jej głównym celem naukowym jest ukazanie bohatera literackiego zmagającego się z samotnością na różnych etapach życia. W rozprawie koncentruję się na twórczości Ken Bugul, jednej z bardziej znanych francuskojęzycznych pisarek. Analizę opieram na jej sześciu utworach klasyfikowanych jako utwory autofikcyjne: *Le Baobab fou*, *Cendres et braises*, *Riwan et le chemin de sable*, *De l'autre côté du regard*, *Mes hommes à moi*, *Cacophonie*. K. Bugul ma wiele wspólnego z jej kobiecymi postaciami literackimi, chociażby dlatego, że życie i twórczość pisarki są ze sobą nierozzerwalnie związane i te dwie sfery wzajemnie się przenikają i uzupełniają. Dlatego też w autofikcyjnych utworach można zauważyć powtarzające się motywy, które są inspirowane życiem autorki. Jednym z bardziej charakterystycznych wątków jej twórczości jest nieobecność matki we wczesnych latach dzieciństwa. Pisarka została porzucona przez rodzicielkę w wieku pięciu lat i to wydarzenie zdaje się być początkiem jej traum, o których pisze we wspomnianych powieściach.

Praca ma charakter interdyscyplinarny, jednakże jej znaczną część opieram na metodzie interpretacyjnej, która jest kluczem do lektury interpretacyjnej tekstu. Ponadto posiłkuję się psychokrytyką pozwalającą na deszyfrację tekstu literackiego; metodologią wypracowaną przez feminizm oraz gender pozwalającą na uchwycenie pola dyskryminacji społecznej, kulturowej roli płci oraz pisarstwa kobiecego; czy też metodologią polityczno-społecznych badań nad literaturą z naciskiem na postkolonializm.

W celu jak najdokładniejszego omówienia motywu samotności oraz osamotnienia, pracę doktorską podzieliłam na trzy główne rozdziały. W pierwszym rozdziale rozprawy skupiam się na historii oraz literaturze Senegalu. Historia stanowi istotny element w kształtowaniu świadomości społecznej, dlatego też analizując literaturę danego kraju, należałoby się pochylić również nad jego historią, by zrozumieć mentalność prezentowanego pokolenia. Uwaga ta wydaje się być wyjątkowo słuszna w przypadku K. Bugul, gdyż życie oraz twórczość senegalskiej pisarki są ze sobą ściśle powiązane. Autorka urodziła się jeszcze w czasach kolonizacji francuskiej, chodziła do szkoły założonej przez francuskiego kolonizatora, a obcowanie z europejską kulturą od wczesnych lat dzieciństwa silnie wpłynęło na jej postrzeganie afrykańskiej społeczności i – szerzej - świata. W obrębie tego rozdziału, przedstawiam również najważniejsze etapy rozwoju francuskojęzycznej literatury Senegalu,

uwzględniając literaturę pisaną przez kobiety. Oddzielnie zostaje zaprezentowana twórczość K. Bugul, jej biografia oraz styl pisarski. Jest to istotny element niniejszej rozprawy, gdyż wiele wątków pojawiających się w omawianych utworach jest inspirowanych życiem autorki, co pozwala lepiej zrozumieć istotę samotności bohaterek.

Celem drugiego rozdziału jest analiza zjawiska samotności w różnych ujęciach badawczych, jej rodzajów oraz potencjalnych skutków chronicznego przebywania samemu. Opis skupia się zarówno na zamierzonej, jak i wynikowej alienacji społecznej oraz na negatywnych aspektach takiej sytuacji i jej potencjalnych skutkach i zagrożeniach, w rozdziale poruszone zostają także kwestie korzyści, płynące z odbierania samotności jako pozytywne zjawisko. Samotności może doświadczać każdy, niezależnie od wieku czy sytuacji materialnej, a wpływ na indywidualne odczucia jednostki mają różnorodne czynniki zarówno środowiskowe jak i wynikające z cech charakteru. Oddzielnej analizie poddaje samotność dziecka, gdyż ten rodzaj samotności różni się w znacznym stopniu od samotności człowieka dorosłego i, jak wykazują badania, doświadczana we wczesnych latach dzieciństwa wpływa na późniejszy rozwój i zachowania jednostki. Rozdział zgłębia również istotę samotności przeżywaną przez Innego/Obcego, który cierpi osamotnienie z powodu braku bliskich wspólnotowych więzi, będąc odtrąconym z względu na swoją odmienność. Finalnie, próbuję wykazać zależność między samotnością, a poszukiwaniem tożsamości, które jest jednym z najistotniejszych i najtrudniejszych zadań w rozwoju człowieka, a jej formowanie się jest procesem silnie osadzonym w kontekście społecznym i kulturowym.

Analizując zjawisko samotności opieram się na pracach zarówno polskich jak i zagranicznych badaczy, psychologów, socjologów, pedagogów, co pozwala ukazać, iż problem samotności jest zjawiskiem wielowymiarowym oraz uniwersalnym, pojawia się niezależnie od kultury, w jakiej się wychowujemy, wieku czy pozycji społecznej.

W ostatnim, trzecim rozdziale skupiam się na autofikcyjnej twórczości K. Bugul, będącej głównym źródłem wiedzy na temat samotności, która zdominowała życie bohaterki powieści senegalskiej pisarki. Analizę zjawiska zaczynam od wczesnych lat dzieciństwa protagonistek, ich relacji z rodziną oraz najbliższym otoczeniem, szczególną uwagę poświęcam matce, która ma ogromny wpływ na rozwój własnego dziecka. Nie bez znaczenia dla kształtowania sposobu myślenia oraz postrzegania świata w przypadku bohaterki powieści senegalskiej pisarki jest szkoła francuskiego kolonizatora, dlatego też uwaga zostaje poświęcona również temu zagadnieniu. Następnie przechodzę do kolejnego zagadnienia, które powraca w twórczości literackiej K. Bugul. Temat emigracji, bo o nim tu mowa, jest równie istotny w analizie motywu osamotnienia, gdyż to właśnie na obczyźnie bohaterki po raz kolejny muszą się zmierzyć z

odrzucając społeczeństwo, do którego chcą przynależeć. Niezwykle interesujące jest również ukazanie, jak samotność zaznana w dzieciństwie, a w konsekwencji wykształcenie pozabezpiecznych stylów przywiązania, wpływa na relacje bohaterki z mężczyznami w dorosłym życiu. W ostatniej części niniejszego rozdziału koncentruję się na tym, w jaki sposób protagonistki radzą sobie z wszechobecnym poczuciem osamotnienia. Przez całe życie kobiety podejmują próby powrotu do korzeni, gdyż tylko w ten sposób mogą odnaleźć spokój. Proces ten jest długi i bolesny, niejednokrotnie muszą wracać pamięcią do traumatycznych przeżyć z przeszłości.

W zakończeniu rozprawy zostają podane wnioski zaczerpnięte z przeprowadzonych analiz oraz podkreślony zostaje fakt, iż źródła samotności odczuwanej przez bohaterki powieści K. Bugul na każdym etapie życia należy upatrywać we wczesnych latach dzieciństwa.

Słowa kluczowe: Ken Bugul, powieści autofikcyjne, samotność, osamotnienie, dzieciństwo, emigracja, inny, obcy, intymne relacje, poszukiwanie korzeni